

Sygn. akt III AUa 220/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSO del. Beata Górka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2014 r. w Szczecinie

sprawy A. B.

przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w S.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 listopada 2013 r. sygn. akt VI U 97/13

1. oddała apelację,
2. zasądza od ubezpieczonego A. B. na rzecz Wojskowego Biura Emerytalnego w S. kwotę 450 zł (czteryście pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Urszula Iwanowska SSO del. Beata Górka

Sygn. akt III AUa 220/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 listopada 2013 r. (Nr (...)) organ rentowy - Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. wstrzymał ubezpieczonemu A. B. wypłatę emerytury wojskowej i orzekł o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia. Jako podstawę prawną wskazano treść art. 7 i art. 44 ust. 1 pkt 2 lit. a oraz art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 10,12.1993r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (j.t. Dz. U. z 2004 Nr 8 poz. 66 z póź. zm.) oraz art. 138 do 144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. 2009r. Nr 153 poz. 1227).

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że zgodnie z art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w niniejszej ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Z uwagi na to, że uposażenie prokuratora w stanie spoczynku jest świadczeniem korzystniejszym, od 01 grudnia 2012 r. wstrzymano wypłatę emerytury wojskowej. Organ rentowy wskazał również, że z tytułu przyznania od 04 sierpnia 2012 r. uposażenia prokuratora w stanie spoczynku, emerytura wojskowa pobrana za okres od 04 sierpnia 2012 r. do 30 listopada 2012 r. w wysokości 15.698,74 zł brutto stała się świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi na zasadach określonych w art. 138 do 144 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W dniu 28 grudnia 2012 roku A. B. wniósł odwołanie od powyższej decyzji w części dotyczącej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia i wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji w części dotyczącej zwrotu pobranego świadczenia za miesiące sierpień, wrzesień i październik 2012 roku, bowiem świadczenie to w świetle art. 138 ust. 2 pkt 1 powołanej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. nie było nienależnym oraz o uchylenie zaskarżonej decyzji w części dotyczącej zwrotu pobranego świadczenia za listopad 2012 roku, bowiem spełniający świadczenie wiedział, że nie był do niego zobowiązany (art. 411 ust. 1 kodeksu cywilnego)

W uzasadnieniu wskazał, że za sporny okres otrzymał emeryturę wojskową w kwocie 13.176,04 zł. netto, ale nie było to nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.), bowiem w okresie od 4 sierpnia do 29 października 2012 roku był uprawniony do jego pobierania. Pobierając w miesiącach sierpień i wrzesień 2012 roku emeryturę wojskową otrzymywał jednocześnie uposażenia prokuratora w służbie czynnej, tak, jak we wcześniejszych miesiącach i latach. W tym czasie nie otrzymywał uposażenia prokuratora w stanie spoczynku.

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w punkcie pierwszym zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nakazał zwrócić ubezpieczonemu A. B. na rzecz organu rentowego - Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. kwotę 4411,21 zł; w punkcie drugim w pozostałym zakresie oddalił odwołanie.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły przyjęte przez Sąd Okręgowy, następujące ustalenia faktyczne i ocena prawna:

A. B. pełnił zawodową służbę wojskową w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury i z tego tytułu ma ustalone na mocy decyzji z dnia 17 stycznia 1992 roku prawo do emerytury wojskowej. Po zwolnieniu ze służby wojskowej wnioskodawca został powołany na stanowisko prokuratora w powszechnej jednostce prokuratury.

We wrześniu 2011 r., zdiagnozowano u ubezpieczonego chorobę nowotworową. W dniu 31 stycznia 2011 roku został on przyjęty na oddział (...). Od tego czasu nie świadczył pracy. Z dniem 4 sierpnia 2012 r. minął rok, od kiedy ubezpieczony nie świadczył pracy w związku z chorobą. W dniu 10 października 2012 r. Prokurator Apelacyjny podjął decyzję o wstrzymaniu ubezpieczonemu wypłaty wynagrodzenia z tym dniem w związku z treścią art. 51 ust 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze.

Pismem z dnia 8 sierpnia 2012 r. ((...)) Prokurator Apelacyjny w S. wystąpił do Krajowej Rady Prokuratury z wnioskiem o przeniesienie A. B. w stan spoczynku z uwagi na niepełnienie przez niego służby z powodu choroby przez okres roku.

Uchwałą nr (...)z dnia 20 września 2012 r. Krajowa Rada Prokuratury na podstawie art. 62a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze w związku z art. 71 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych przeniosła ubezpieczonego w stan spoczynku z dniem 4 sierpnia 2012 roku wobec niepełnienia służby z powodu choroby przez okres roku. Ubezpieczonemu przysługiwało prawo do odwołania się w terminie 1 miesiąca od doręczenia powyższej uchwały do Sądu Najwyższego. O posiedzeniu Krajowej Rady Prokuratury ubezpieczony dowiedział się w trakcie 3 dniowej sesji tej rady, natomiast o treści uchwały dowiedział się 28 września 2012 r. Pismem

z dnia 26 września 2012 r. złożonym w siedzibie Prokuratury Apelacyjnej w Szczecinie, skierowanym do Prokuratora Generalnego RP złożył wniosek o przeniesienie go w stan spoczynku od 1 lutego na innej podstawie prawnej.

Po rozmowie z Prokuratorem Apelacyjnym, który przekonał ubezpieczonego, że korzystniejsze jest dla niego odejście w stan spoczynku z datą wskazaną w uchwale (...), ubezpieczony postanowił zaniechać odwołania do Sądu Najwyższego i cofnął swój wniosek z dnia 26 września 2012 r. o przeniesienie w stan spoczynku. W związku z powyższym, 12 listopada 2012 r. pismem z 12 listopada 2012 r. poinformowano A. B. o pozostawieniu jego wniosku bez biegu.

Uchwała Krajowej Rady Prokuratury uprawomocniła się 28 października 2013 r.

Pismem z dnia 29 października 2012 r. A. B. zawiadomił Wojskowe Biuro Emerytalne o uprawomocnieniu się z dniem 28 października 2012 r. uchwały Krajowej Rady Prokuratury o przeniesieniu go w stan spoczynku i oświadczył, że posiadając uprawnienia do korzystania z dwóch świadczeń chce korzystać z prokuratorskiego stanu spoczynku. Pismem z dnia 31 października 2012 r. Prokurator Apelacyjny w Szczecinie ustalił A. B. z dniem 4 sierpnia 2012 r. uposażenie prokuratora w stanie spoczynku. Pismem z dnia 5 listopada 2012 r. ubezpieczony wniósł o zawieszenie wypłacanej mu emerytury. Pismem z 12 listopada 2012 r. Wojskowe Biuro Emerytalne zwróciło się do Prokuratury Apelacyjnej w Szczecinie z wnioskiem o udzielenie odpowiedzi na pytanie od jakiego okresu zostanie wypłacone uposażenie prokuratora w stanie spoczynku. Pismem z dnia 15 listopada 2012 roku poinformowano organ rentowy, że uposażenie zostało ustalone z dniem 4 sierpnia 2012 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, autonomiczność zaopatrzenia emerytalnego żołnierza zawodowego zwolnionego z zawodowej służby wojskowej wyraża się w ograniczeniu podstaw zwrotu świadczeń emerytalnych. Nie są one zbudowane na zwykłym dla systemu cywilnego żądaniu zwrotu świadczenia otrzymanego bez podstawy prawnej (art. 405 i nast. k.c.). System zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych podstawę prawną zwrotu świadczenia ujmuje tylko w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (tekst jednolity Dz.U.2013.666.j.t ze zm.)

W ocenie Sądu Okręgowego, datą graniczną powodującą konieczność zwrotu świadczenia jest moment uprawomocnienia się decyzji (...) o przeniesieniu ubezpieczonego w stan spoczynku. Do tego bowiem momentu pobierane przez ubezpieczonego świadczenie nie było świadczeniem nienależnym a przysługującym mu świadczeniem emerytalnym żołnierza zawodowego. Do czasu uprawomocnienia się decyzji (...) ubezpieczony był bowiem prokuratorem w służbie czynnej i nie zachodził zbieg prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury. A. B. niezwłocznie powiadomił organ rentowy o fakcie przejścia w stan spoczynku tj. pismem z dnia 29 października 2012 r. W tym stanie rzeczy, ubezpieczony jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia od dnia następnego od uprawomocnienia się uchwały (...) tj. już od 29 października 2012 r. Świadczenie wypłacone ubezpieczonemu za ten okres zostało wyliczone przez wojskowy organ emerytalny, a jego wysokość nie została zakwestionowana przez ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wynikający z art. 7 ustawy zbieg prawa do świadczeń nastąpił z określoną chwilą (przejście w stan spoczynku), jednakże decyzja o wystąpieniu tego zdarzenia zapadła znacznie później – w dacie uprawomocnienia się decyzji (...). Do tego czasu ubezpieczony nie był prokuratorem w stanie spoczynku i nie przysługiwało mu z tego tytułu uposażenie.

Sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w zakresie wskazanym w punkcie I wyroku i oddalił odwołanie w pozostałej części co do okresu po uprawomocnieniu się uchwały (...).

Z powyższym orzeczeniem nie zgodził się ubezpieczony, zaskarżając je w części nakazującej mu zwrot na rzecz organu rentowego kwoty 4411,21 zł. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez

niezastosowanie w odniesieniu do pobranego przez niego świadczenia art. 411 pkt 1 k.c. Podniósł nadto, że świadczenie wypłacone mu po dniu uprawomocnienia się decyzji o przeniesieniu go w stan spoczynku było również o tyle należne, że nie pozostawało w zbiegu ze świadczeniem emerytalnym.

Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie jego odwołania od decyzji organu rentowego w całości.

W odpowiedzi na apelację, organ rentowy wniósł o jej oddalenie i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego. Zdaniem organu rentowego, przepis art. 411 pkt 1 k.c. nie może mieć w sprawie zastosowania z uwagi na uregulowanie w sposób zupełny na gruncie ustawy emerytalnej, warunków zwrotu nienależnego świadczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się niezasadna.

W ocenie Sądu Odwoławczego – wbrew zgłoszonym zarzutom apelacji – w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego, jak również dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny ustalenia oraz rozważania prawne Sądu I instancji uznał i przyjął za własne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania.

Zakres kognicji Sądu odwoławczego, wyznaczają granice apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.). W tych granicach, Sąd drugiej instancji jest zobowiązany dokonać wszechstronnej oceny zaskarżonego orzeczenia. Obowiązek ten należy jednak postrzegać w pryzmacie podniesionych przez stronę zarzutów, gdyż o ile zarzuty dotyczące prawa materialnego mają znaczenie wyłącznie marginalne, jako że to rzeczą sądu jest poszukiwanie prawa dla wykazanych przez strony faktów, o tyle sąd odwoławczy pozostaje związany zarzutami prawa procesowego (por. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07). Innymi słowy, jeśli apelujący zarzutów tego rodzaju nie zgłosi, zagadnienie naruszenia przepisów procesowych pozostawać musi poza sferą zainteresowania tego Sądu (za wyjątkiem tych przepisów, które przelożyć się mogą na stwierdzenie nieważności postępowania, co w niniejszej sprawie niewątpliwie nie zachodzi). Brak zatem wyartykułowania przez skarżącego zarzutów natury procesowej rodzi konsekwencje w postaci związania Sądu odwoławczego przyjętą przez Sąd pierwszej instancji podstawą faktyczną rozstrzygnięcia. Kontrola instancyjna sprowadzała się w tym układzie zasadniczo wyłącznie do oceny zastosowania przez Sąd pierwszej instancji, przepisów prawa materialnego, w tym podnoszonego w apelacji zarzutu niezastosowania jego art. 411 k.c.

Na wstępie ogólnie podnieść należy, że wyróżnikiem możliwości stosowania norm cywilnego prawa materialnego nie jest to, że dane rozstrzygnięcie poddane jest pod osąd w postępowaniu cywilnym. Kwalifikacja danej sprawy, jako sprawy cywilnej (art. 1 k.p.c.), ma charakter formalny i nie przesądza jeszcze materialnego charakteru stosunku prawnego istniejącego pomiędzy stronami takiego postępowania, jako że ten, definiowany jest przede wszystkim na płaszczyźnie pozycji stron tego stosunku, jak i samego charakteru świadczenia. Sąd Apelacyjny w pełni podziela ugruntowany już pogląd, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych nie są świadczeniami cywilnoprawnymi (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1992 r. II UZP 17/92, uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1994 r. II UZP 15/94). Nie wymaga pogłębionego wyводу, że prawo regulujące ubezpieczenia społeczne, już ze względu na nierówną pozycję stron stosunków ubezpieczeniowych (władcze oddziaływanie organu rentowego przy pomocy decyzji), jak i publiczny charakter świadczeń, nie jest ani też nie było częścią prawa cywilnego, lecz stanowi odrębny system prawny. Prawo do świadczeń z ubezpieczenia lub zaopatrzenia społecznego nie wynika ze stosunku cywilno prawnego, lecz z ustawowego podlegania ubezpieczeniu (zaopatrzeniu) społecznemu, określonych w ustawach grup społecznych (por. wyrok Sądu z dnia 29 października 1997 r. II UKN 208/97).

Powyzsza konstatacja rodzi doniosłe znaczenie dla konstrukcji, a w następstwie wykładni instytucji prawa ubezpieczeń społecznych. W pierwszym rzędzie oznacza bowiem, że instytucje te, inaczej niż ma to miejsce na gruncie prawa cywilnego, nie posiadają części wspólnej w kodeksie cywilnym jako fundamentu dla wszelkich stosunków o cywilnym charakterze. Odrębna (administracyjna) metoda regulacji, w sposób systemowy przesądza bowiem o tym, że stosunki

te nie mają charakteru cywilnego a tylko takie obejmuje swoim zakresem Kodeks cywilny, czy inne przepisy o cywilnej metodzie regulacji. Oznacza to, że przepisy Kodeksu cywilnego (czy prawa cywilnego w ogóle), nie pozostają w relacji przepisów ogólnych dla regulacji wywodzących się z prawa ubezpieczeń społecznych, co prowadzi do wniosku, że nie jest jurydycznie trafnym dokonywanie ekstrapolacji zakresu zastosowania przepisów prawa cywilnego w celach m.in. konwalidacji ewentualnych luk mogących powstać przy ocenie sytuacji faktycznych, na gruncie stosunków ubezpieczeniowych, czy w ogóle dokonywanie w ten sposób uzupełnienia instytucji prawa ubezpieczeń społecznych. Tego typu korelacji o charakterze *lex specialis* należy poszukiwać wyłącznie w obrębie danej gałęzi prawa, przede wszystkim na gruncie przepisów o charakterze systemowym dla danego zbioru. Z uwagi na odmienną sposobu regulacji, próby stosowania prawa cywilnego na gruncie ubezpieczeń społecznych, pozostają nieuprawnione również na płaszczyźnie funkcjonalnej, gdyż ta nie może prowadzić do samoistnego przełamania charakteru danego stosunku prawnego.

Powyższe oznacza jednak jedynie to, że stosowanie przepisów prawa cywilnego na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych pozostaje wyłączone o tyle, że jest niedopuszczalne bez odpowiedniego, wyraźnego polecenia ustawodawcy, który w tym celu może zamieścić stosowne odesłanie. Odesłanie takie, jako wprowadzające możliwość stosowania przepisów innej gałęzi prawa, należy postrzegać w charakterze wyjątku, niepodlegającego wykładni rozszerzającej. Wskazać zatem trzeba, że wobec braku stosownego przepisu odsyłającego do Kodeksu cywilnego, nie jest właściwe doszukiwanie się ogólnego odesłania o charakterze kaskadowym pomiędzy ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (zwana w dalszej części uzasadnienia „ustawą”), ustawą o rentach i emeryturach z FUS, a Kodeksem cywilnym, usprawiedliwiającego subsydiarne poszukiwanie norm cywilnych w zakresie nieuregulowanym w ustawach emerytalnych. Odesłanie takie w ogólnie pojętym prawie pracy, funkcjonuje przede wszystkim w relacji Kodeks pracy – Kodeks cywilny, a to z uwagi na treść art. 300 k.p. nakazującego odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego w sprawach nieuregulowanych w k.p. Ustawodawca nie zdecydował się jednak na zamieszczenie tego typu wyraźnej konstrukcji na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych jest co do zasady wyłączone, chyba że dany przepis takie odesłanie wprost przewiduje.

Powyższe uwagi wymagają dalszego doprecyzowania w sytuacji szczególnej, jaką na gruncie przepisów prawa cywilnego normuje art. 405 k.c. czy też jego wariacja opisana w art. 410 k.c. Ekstraordynaryjność tej sytuacji na płaszczyźnie wyboru norm mających zastosowanie dla danego zdarzenia prawnego polega bowiem na tym, że przepis ten jest źródłem roszczenia, kiedy do danego przysporzenia doszło bez podstawy prawnej. Brak podstawy prawnej należy tu rozumieć szeroko, gdyż chodzi o każdy przypadek świadczenia, mimo braku ku temu stosownego obowiązku opartego w przepisach prawa. Tego typu zdarzenie, na podstawie przepisu art. 410 k.c. rodzi cywilnoprawny obowiązek zwrotu po stronie wzbogaconego oraz skorelowane z nim roszczenie zubożonego o spowodowanie tej restytucji. Oznacza to, że zakres zastosowania art. 410 k.c. nie jest zasadniczo w żaden sposób ograniczony i może rodzić roszczenie o zwrot świadczenia również w sytuacji, gdy nienależnie świadczył podmiot prawa publicznego, w błędnym przekonaniu, że świadczenie to na gruncie stosunków publicznoprawnych, jest należne. Przepis ten, o ile będzie miała miejsce jego aktualizacja, kreuje zatem odrębny stosunek prawny o charakterze cywilnoprawnym, ze wszystkimi tego konsekwencjami wynikającym z norm prawa cywilnego.

Powyższe oznacza zatem, że przepis art. 410 k.c. jako źródło roszczenia, w sytuacji braku predefiniowanej podstawy prawnej przysporzenia, nie ma ograniczonego zastosowania o tyle, że z uwagi na określone zdarzenie, może kreować stosunek prawny w sposób samoistny (w sytuacji aktualizacji roszczenia o zwrot). Nie mniej jednak, teza ta nie ma absolutnego charakteru o tyle, że zakres zastosowania normy z przepisu art. 410 k.c. może zostać ograniczony na skutek działania zakresu zastosowania innego przepisu (normy), regulującej w sposób autonomiczny te same sytuacje. Przepisem tym na gruncie ustawy jest przepis art. 48, zaś źródłem jego autonomii fakt, że reguluje on materie zasadniczo tożsamą z art. 410 k.c. tylko tyle, że na gruncie aktu prawnego właściwego dla okoliczności (nie podstawy czy źródła, gdyż wtedy nie mogło by być mowy o nienależności świadczenia) przysporzenia.

W tym kontekście należy rozważyć, czy instytucja (w sensie zbioru norm) dotycząca zwrotu nienależnego świadczenia zawarta w art. 48 ustawy, ma tzw. charakter zupełny, co ostatecznie przesądzi o tym, czy przepis art. 410 k.c. jak i

regulacje go uzupełniające, jak art. 411 k.c. pozostają w sprzeczności z art. 48 ustawy, co wyłącza ich zastosowanie, czy też go uzupełniają w zakresie w nim nieuregulowanym, a przez to mogą być stosowane. Jak wynika z analizy orzecznictwa, zupełna regulacja danej instytucji to taka, która nie dopuszcza możliwości stosowania przepisów innych aktów mogących znaleźć uzupełniające zastosowanie, gdyż z uwagi na względy językowe bądź też argumenty natury funkcjonalnej, uważa się, że instytucja ta unormowana jest w sposób wyczerpujący dla danego typu stosunków prawnych (por. szerzej na ten temat wyrok SN z dnia 21 października 2003 I PK 519/02, wyrok SN II PK 85/10, wyrok SN z dnia 19 października 2010 r. I PKN 709/99, wyrok SN z dnia 11 stycznia 2005 r. I PK 159/04, uchwała SN z dnia 24 października 1997 r. III ZP 36/97). W ocenie Sądu Apelacyjnego, już z uwagi na to, że zakres zastosowania instytucji z art. 48 ustawy pozostaje węższy, niż wyznacza to art. 410 k.c., nadto zaś przepisy tam zawarte w sposób szczegółowy doprecyzowują zarówno warunki powstania obowiązku zwrotu jak i jego prekluzji, przyjęć należy, że co najmniej w okolicznościach szczegółowo wskazanych w art. 48 ustawy, regulacja ta ma charakter zupełny, ergo w tychże okolicznościach stosowanie przepisów o nienależnym świadczeniu z Kodeksu cywilnego - w tym konsekwentnie - uzupełniających dla art. 410 k.c., jak np. art. 411 k.c., pozostaje wyłączone. Nie można również tracić z pola widzenia, że w omawianej ustawie, ustawodawca posługuje się odesłaniami do szeregu innych aktów prawnych, co biorąc pod uwagę założenie o jego racjonalności nakazuje uznać, że odesłaniem takim posłużyłby się również na gruncie przepisów o zwrocie świadczenia.

Powyższe oznacza zatem – wbrew zarzutom apelacji - że na gruncie art. 48 ustawy, okoliczności egzoneracyjnej nie może stanowić twierdzenie o wiedzy zubożonego, że nie był on zobowiązany do świadczenia (art. 411 pkt 1 k.c.).

Przypomnieć należy, że jak wynika z art. 48 ustawy osoby, które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo ograniczenie ich wysokości, są obowiązane do zwrotu nienależnych im świadczeń, jeżeli były pouczone w formie pisemnej przez organ emerytalny o obowiązku zawiadomienia o tych okolicznościach. W świetle tego przepisu, jak i przepisów ustawy dotyczących zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, jako nieprawidłowa jawi się supozycja skarżącego, że przesłanką uwalniającą od obowiązku zwrotu, jest stosowne poinformowanie emerytalnego organu wojskowego o ww. okolicznościach, czy też pozytywna wiedza tego organu w tym zakresie. Przesłanki takiej, zarówno na gruncie wykładni językowej, jak i funkcjonalnej, dopatrzeć się bowiem nie sposób. Skarżący zdaje się zresztą inferować tego typu twierdzenie z treści art. 411 pkt 1 k.c., co jak już było wspomniane, pozostaje nieuprawnione.

Podobnie nietrafny pozostaje zarzut ubezpieczonego, jakoby art. 48 ustawy nie przewidywał obowiązku zwrotu świadczenia w przypadku zbiegu świadczenia w postaci emerytury wojskowej z drugim w postaci uposażenia prokuratora w stanie spoczynku. Taki bowiem zbieg przewiduje już art. 7 ustawy, zgodnie z którym, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach, wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Już z tego przepisu wynika po pierwsze możliwość wystąpienia negowanego przez skarżącego zbiegu, po drugie zaś to, że wypłacie może podlegać wyłącznie świadczenie z jednego tytułu, wyższe bądź wybrane przez ubezpieczonego. Wybór świadczenia innego, niż określone w omawianej ustawie powoduje, że to dotychczas pobierane określone w ustawie (w tym przypadku emerytura wojskowa), za okres od powstania zbiegu staje się nienależnym, również z uwagi na treść art. 38 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela zapatrywania Sądu Okręgowego, że datą graniczną powodującą konieczność zwrotu świadczenia jest moment uprawomocnienia się decyzji (...) o przeniesieniu ubezpieczonego w stan spoczynku, tj. 28 października 2012 r. Do tego bowiem czasu ubezpieczony pozostawał czynnym prokuratorem i nie zachodził zbieg świadczeń, o którym mowa w art. 7 ustawy. Trafne pozostaje przede wszystkim rozróżnienie przez Sąd pierwszej instancji skutków decyzji o przeniesieniu w stan spoczynku, w tym wskazanego w decyzji momentu tego przeniesienia, od posiadania przez ubezpieczonego uprawnień emerytalnych. Uprawnienia te, mimo wstecznego oddziaływania tejże decyzji pozostają nienaruszone aż do jej uprawomocnienia, wraz z którym skutki przeniesienia w stan spoczynku będą miały znaczenie dla uprawnień emerytalnych tyle, że jedynie na przyszłość, wobec wystąpienia zbiegu z uposażeniem wynikającym z przeniesienia w stan spoczynku. Ubezpieczony nie kwestionował również, że otrzymał stosowne

pouczenie, o którym mowa w art. 48 ust. 1 in fine ustawy. Oznacza to, że od dnia następującego po dniu 28 października 2012 r. pobierane przez niego wojskowe świadczenie emerytalne – w myśl art. 48 ust. 1 ustawy – było nienależne i jako takie powodowało obowiązek zwrotu. Sąd Apelacyjny nie znalazł również podstaw do kwestionowania ustaleń Sądu Okręgowego, w zakresie zasądzonej kwoty.

Kierunek i zakres zaskarżenia zwalnia zasadniczo Sąd Apelacyjny od kontroli instancyjnej orzeczenia w zakresie świadczenia pobranego przez ubezpieczonego za październik i wrzesień 2012 r., nie mniej przedstawione powyżej rozważania świadczą o trafności zapadłego rozstrzygnięcia i w tym przedmiocie.

Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Tak argumentując, na podstawie przepisu art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka – Szkibieli SSO del. Beata Górńska